

En dan nu tot besluit iets over de technische en commerciële mogelijkheden van zo'n gloednieuw soort kalender. Zonder twijfel zou een weekkalender of een met tweewekelijkse bladen véél beter zijn dan het gewone afgezaagde maand-idee. De illustratie zou zeer gevarieerd moeten zijn en vermoedelijk totaal afwijkend van hetgeen we gewend zijn, doordat een blad niet als hoofdmotief een foto of tekening zou bevatten, maar óók een stuk interessante tekst, aanmoedigend om er op uit te gaan (al is het maar in uw allernaaste omgeving) en zodoende feiten te verzamelen voor uw eigen dagboek, dat dan met de kalender parallel loopt:

U begrijpt het al: op deze manier zullen we zeker na enkele jaren komen tot een *kalender van ons allen* omdat wij er allen aan meewerken, omdat ons aller dagboekgegevens erin opgenomen zijn. Beter kan het niet, zou ik zeggen.

Maar voordat ik met een concreet plan bij het hoofdbestuur kan aankomen, moet ik twee dingen weten: 1°. Wie kan en wil gegevens en foto's beschikbaar stellen voor de eerste kalender. 2°. Hoeveel leden willen nu al besluiten straks een dergelijke kalender te kopen, waarvan de prijs naar zeer ruwe schatting zal liggen tussen f 2,— en f 2,50.

Mag ik hierover eens iets van onze lezers horen? Ik reken in de eerstvolgende weken op een stroom van tenminste 1000 briefkaarten, waarbij er ook een van u is. Laat deze stroom rijkelijk vloeien en het zal zeker niet aan mij liggen als er voor 1951 geen NNV-kalender komt!

Kees Hana

iets over phaenologie

door jan j. pilon, den haag

Nu het voorjaar weer zo langzamerhand z'n intrede poogt te doen, in weerwil van felle wind, striemende regenvlagen en langs het zwerf jagende wolken, breekt de tijd aan om aan phaenologie te gaan doen.

Onder phaenologie verstaan we, kortweg gezegd, de verschijnselleer.

Wanneer we in 't prille voorjaar buiten lopen lijkt alles even doods; o ja, hier en daar aan een struik ontwaren we zwellende knoppen en als we langs de — vooral op het Zuiden gelegen — slootkanten speuren, zien we kiemplanten van kruidachtige planten, maar dat is dan toch ook alles.

Van lieverlee zien we langzaamaan een groen waas over boom en struik komen en dan, ja dan is de groei in de natuur niet meer bij te houden.

Slechts enkele weken zijn nodig om alles buiten te doen bloeien.

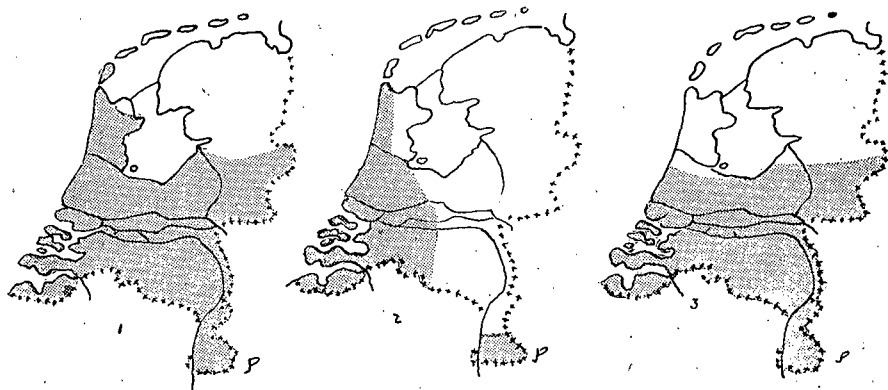
Als men nu elke dag buiten waarneemt, kan men de ontwikkeling volgen.

Nu eens ziet men de algemene bloei van de bosanemoon, dan weer een paar dagen later de algemene bloei van hondsdrif, enz.

Door de Studiekring voor Ecologie en Phaenologie van het K.N.M.I. de Bilt, worden telkenjare invulkaarten verstrekt om deze algemene bloeidata vast te stellen.

Zijn er nu vele, zeer vele waarnemers over het gehele land, dan kan men — daar bij het K.N.M.I. de weersverschijnselen bekend zijn — nagaan welke invloed het weer heeft op het verschijnen van plant en dier.

Velen onder de lezers van dit artikel zullen evenwel niet in de gelegenheid zijn om elke dag buiten in het veld te verkennen.

1. Vlierbladontplooiing op 27 Maart 1949; duidelijke invloed van de zee. 2. Bloei hondsdrif op 27 Maart 1949; duidelijke invloed van de zee. 3. Bloei stengelloze sleutelbloem op 27 Maart 1949; geen invloed van de zee.

Om een globale indruk van de invloed van het weer op een bepaald ogenblik op de planten- en dierenwereld te krijgen, kan men ook één bepaalde dag vastleggen om met een zo groot mogelijk aantal mensen waar te nemen. We krijgen dan dus een soort momentopname.

Het maken van zo'n momentopname is zeker de moeite waard, omdat men ook algemene invloeden op het tot nieuw leven komen van plant en dier, dan toch te zien krijgt.

Immers het ligt voor de hand, dat de temperatuur aan de kust in 't vroege voorjaar meest hoger is dan in 't binnenland. Het zeewater is relatief warmer dan het land, tengevolge waarvan de kusten een hogere temperatuur hebben. De snelle verwarming van de bodem door de dan al steeds krachtiger wordende zonnestralen, zorgt er voor, dat aan de kust het eerst de temperatuur wordt bereikt, die hoog genoeg is, om de levensprocessen van plant en dier op gang te brengen. Naarmate het voorjaar vordert zien we 't omgekeerde; dan is de temperatuur aan de kust lager dan in 't binnenland, tengevolge van de zelfde eigenschap van het water; nl. de hoge soortelijke warmte, het traag meegaan met de temperatuurswisselingen. De Noordzee oefent dan een remmende invloed uit op de voortgang van het voorjaar.

Daarmee gepaard gaande zien we bij een gunstige keus van onze waarnemingsdatum (voor half April in de regel), dat de planten aan de kust eerder tot bloei geraken dan meer in het binnenland.

Ook is dit voor iedere plant weer niet gelijk. Er is een minimale temperatuur, waaronder geen groei mogelijk is; de plant leeft latent. Dit is het geval in het winterseizoen, maar in 't voorjaar wordt al spoedig de optimale temperatuur bereikt, waarbij de groei van de planten het snelst plaats vindt. Voor de ene plant ligt deze optimale temperatuur hoger dan voor de andere, vandaar dat de invloed van het verschil in temperatuur aan de kust en in het binnenland ook slechts dan invloed op het op verschillende data tot bloei komen van plantensoorten uitoefent, als deze temperaturen liggen tussen de optimale en de minimale temperatuur.

Zo bloeit bijv. de Bosanemoon bij plm. 10° C., de Paardebloem bij plm.

8° C., enz. Nu is het natuurlijk weer niet zo, dat als de thermometer nu maar 8 of 10° C. aanwijst, de plant direct gaat bloeien, maar wel begint de bloei als deze temperatuur enige dagen achter elkaar bereikt wordt.

In 't Zuiden van het land is de temperatuur in 't vroege voorjaar hoger dan in 't Noorden, waardoor in 't Zuiden de algemene bloei van de diverse plantensoorten eveneens eerder kan beginnen.

Uit het voorgaande valt wel te begrijpen, dat ook de standplaats van veel invloed is op het in bloei komen der planten. Immers in een bos bijv. zal de temperatuur minder aan schommelingen onderhevig zijn dan daarbuiten: de afkoeling is er niet zo sterk, maar de temperatuur loopt er ook niet zo snel op. Het is zeker niet verwonderlijk, dat het Speenkruid in weiland wel een week eerder wil bloeien dan in het bos.

Om vergelijkbare gegevens te krijgen heeft de hierboven reeds genoemde Studiekring van het K.N.M.I. een eenvoudige codering van de standplaats ingevoerd.

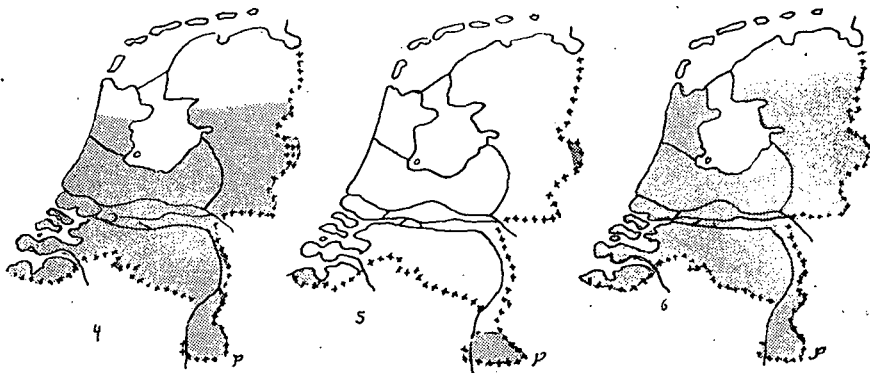
Een andere factor, welke uit de temperatuur valt af te leiden en waarvan verwacht mag worden, dat hij invloed uitoefent, is natuurlijk het licht. Immers licht is warmte. Tengevolge hiervan zal een plant, die op een Zuidhelling groeit eerder bloeien dan één die op een Noordhelling staat.

Naast de eerder genoemde factoren spelen bodemsamenstelling en vochtigheid een rol in het groeiproces der planten en het is dan zeker niet te verwonderen, dat deze factoren eveneens een rol spelen in het tot algemene bloei komen van een plantensoort. Deze factoren zijn dan ook op uiterst bescheiden wijze in de bovengenoemde codering verdisconteerd, echter weer zo, dat deze codering voor iedere leek te hanteren is.

Tot nu toe hebben we steeds vrijwel alleen gesproken over de plantenwereld. Het ligt echter voor de hand, dat bij een periode van hoge temperatuur ook allerlei dieren zoals bijv. de hommalkoninginnen uit hun winterslaap worden gewekt. Inmiddels bloeien de wilgenkatjes dan reeds en kan de koningin voedsel verzamelen om een begin te maken met de taak die haar wacht.

Zo grijpt alles in de Schepping in elkaar en komt langzaamaan — echter steeds sneller — het fijne raderwerk, dat Natuur heet, in beweging.

4. Bloei Maarts viooltje op 27 Maart 1949; geen invloed van de zee. 5. Bloei Pinksterbloem op 27 Maart 1949. 6. Bloei Pinksterbloem op 17 April 1949; nagenoeg geen invloed van de zee

Wanneer we dan de resultaten van het landelijk waarnemen van de eerste bloeiërs onder de planten zien, de eerste vogelzang hebben gehoord en reeds ijverig rondvliegende hommelskoninginnen hebben waargenomen, dan is de tijd weer daar, dat we er langs velden en wegen op uit moeten trekken, de zomer tegemoet!

wie let in april eens op de

GROTE GROENE ZEEDUIZENDEPOT?

Op tal van plaatsen langs onze kust, in het bijzonder in de Waddenzee en in de Zeeuwse wateren, leeft, verborgen in slijk en gruis massa's of tussen stenen, onze grote groene zeeduizendpoot. Het dier heeft vele bladvormige aanhangsels en is 20 tot 30 cm lang. Het heeft een paar zwarte kaken aan zijn intrekbare slurf, maar weest u niet bevreesd het dier aan te pakken, het zal u niet bijten. Slechts zij, die vissers bij het graven naar wormen, die als aas moeten dienen, gadeslaan, zullen deze zeeduizendpoten gemakkelijk onder ogen krijgen.

Toch is er een tijd van het jaar, dat deze dieren uit hun holen tevoorschijn komen en wel in hun bruidsdagen. Dan zwermen ze in grote getale in het water rond, waar zij een partner trachten te vinden. Na afwikkeling van de nodige ceremoniën storten zij hun voortplantingsproducten uit. Meer soorten zeewormen (Polychaeten) kennen dergelijke bruidsdansen, vaak uitgevoerd in de nachtelijke uren en doorgaans slechts enkele dagen of wel één enkele dag per jaar.

Tot onze schande moeten wij echter bekennen, dat het jaarlijkse rhythme van voortplanting van de Palolo-worm, voorkomende rondom enkele eilanden in de Pacifische Oceaan, veel en veel beter bekend is, dan dat van Nereis virens, onze grote groene zeeduizendpoot! Nu komt dat wel voornamelijk, omdat de Palolo-worm een geliefde lekkernij is voor de bevolking van die verre eilanden, en dat missionarissen zich beijverd hebben hun hoogtijdagen te noteren. Maar, als wij al niet willen nagaan of tussen gloeiende stenen gebakken kuitrijpe groene zeeduizendpoten niet minstens zo lekker smaken als de beroemde Palolo-worm, mogen wij toch zeker wel uit louter biologische belangstelling eens trachten na te gaan of onze soort zich ook zo sterk aan bepaalde standen van de maan houdt als de Palolo-worm. Ik voor mij vermoed, dat April de maand van voortplanting is voor Nereis virens en dat de dieren juist rond springtij tevoorschijn komen. Ik zag ze bij het nieuwe-maan springtij in April 1946 bij de veerдам te Tholen, een bekende vindplaats voor de groene zeeduizendpoot. Het wilde rond dansen in het water, waarbij de geslachtsproducten tenslotte worden uitgestort, heb ik niet waargenomen. Misschien gebeurt dat 's nachts. Ik houd mij zeer aanbevolen voor waarnemingen van rondzwemmende groene zeeduizendpoten. Einde Maart en de maand April lijken mij daartoe het meest geschikt en speciaal rond springtij verwacht ik, dat ze massaal tevoorschijn komen. Voor 1950 is dat dus omstreeks 4 April en 19 April. Wie enkele exemplaren opvist en zijn eerste schrik en afgrijzen weet te overwinnen, zal kunnen genieten van de prachtige iriserende kleuren en de elegante zwembewegingen van dit wonderlijke dier.

Dr P. Korringa
Laboratorium Visserijen, Bergen op Zoom